ופ"ב מהלכות חגיגה הלכה

מהל' חגיגה הל' ח:

מה וז מיי שם הלי ט [ופכ"ג מהלי שבת הלי יד]:

בור ח מיי׳ פ״ב מהל׳

ו: וש"נ], ג) [עי' תוספות זבחים ג. ד"ה אם עלו. ד) [בכורות נח.], ה) [ויקרא כג], ו) [פסחים קט.], ז) [שייך לעיל ז:], מ) [דף כב.], ע) אלא, י) [עי מוספות מגילה ח. ד״ה אין בין ותוספות ב"ה סב: ד"

תורה אור השלם ו. וְעָשִּׁיתְ חַג שָׁבֶעוֹת לַיְיָ אֱלֹהֶיךִּ מִסַּת נִדְבַת יָדְךְּ אֲשֶׁר תִּתַּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךְ יִיָּ אֱלֹהָיף: דברים טז י 2. וַיָּשֶׂם הַמֶּלֶךְ 2. וַיָּשֶׁם הַּמֶּכֶּךְּ אֲחַשְׁוַרוֹשׁ מֵס עַל הָאָרֶץ וְאִיֵּי הַיָּם: אסתריא 3. ושִּׁמִחָת בְּחַגֵּךְ אַתַּה וּבְנְךְ וּבְתֶּךְ וְעַבְדְּךְ וַאֲמָתֶךְ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהָיָתוֹם וְהָאַלְמְנָה אֲשֶׁר בְשִׁעַרֵיך: דברים טז יד

מוסף רש"י

משום סקרתא. סיקרא שקורין מיל"א שהשבט לבוע בקורץ מיל משטפפט לפוע בסיקרא והיה מונה א' ב' ג' ד' וכשהיה יולא עשירי סוקרו בסיקרא עד שיהא ניכר ואסור ללבוע ביו"ט (בכורות נח. מכת"י). לרבות כל מיני שמחות. יוצאין ידי חובתן כו'.

(פסחים ע.).

רבינו חננאל אבל חגיגת ארבעה עשר אינה מן התורה. ובה"א מז המעשר ומקשינז אמאי הא חגיגת ט"ו וודאי היא מן התורה וכל דבר שבא מן החובה אינו בא אלא מן החולין. שבא מן וחוובה אינו בא אלא מן החולין. ופריק עולא בטופל מעשר שני לחולין 6). ובאו חזקי׳ ור׳ יוחנן לפרש דבריו חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה פי' טופלין בהמה של חגיגה עם בהמות אחרות של מעות מעשר שני או של נדרים ונדבות ומפורש בתלמוד ארץ ישראל שזה שטופל ארץ ישראל שזה שטופל הוא ממעשר שני אבל ביו"ט לא פי' חיישינן משום סקרתא מפני שבשעה שמונה ומעשר סוקר העשירי בסיקרא ואין סוקרן ביו"ט. ואין ואין מוקרן ביו"ט. ואין יואן סוף למעות פיי טופלין מעות למעות פיי אין מוסיפין על מעות של חגיגה מעות של נדרים שעליו או מעות מעשר שני ומביא בהמה שמינה או פר גדול. ור׳ יוחנן אמר טופלין מעות תניא כוותיה דר' יוחנז מסת מלמד יוונן מטוז מאמו שאדם מביא חובתו מן החולין ומנא לן שאם רצה לערב מערב ת"ל כאשר יברכך ה' אלהיך אפילו שוורים כלומר מוסיף

א) בגמ' ליתא זה וכן משמע מדברי רבינו בסמוך דהולרך להביא זה מהירושלמי

אמר מר ונים הלל אומרים אף מן המעשר. והלא דבר שבחובה אלמא קסבר חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא.ואין להקשות הוא: בטופל. מחבר מעשר עם החולין ומביא ופליגי אמוראי כילד טופלין: **חוקיה אמר בהמה לבהמה**. אם יש לו אוכלין הרבה ואין הבשר לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד כו' אלמא להן סיפוק בבהמה אחת יביא אחת לחגיגה מן החולין והשאר מן סבירא ליה דהוי דאורייתא ועוד אשכחן תנא התם דאינה נאכלת

המעשר ואע"פ שכולן הבאות ביום ראשון שם חגיגה עליהן כבר יצא ידי חובה בראשונה מן החולין: ואין טופלין מעום למעום. לקנות בהמה גדולה. ורבי יוחנן אמר איפכא. למר אתחזי ליה שפיר טפי יניאת ידי חובתו מן החולין כשמביה בהמה שלמה מן החולין ולמר אתחזי ליה שפיר טפי כשחולין מעורבין עם כל אכילותיו. ולקמן 'יליף לה' מקראי דמותר להיות טופל: מסת. בשבועות כתיב ועשית חג שבועות לה׳ אלהיך מסת נדבת ידך. ולקמן מפרש מסת לשון חולין: מערב. אין לשון זה נופל אלא במעות שקנה בהן בהמה דשתי בהמות זו ניכרת לעלמה וזו ניכרת לעצמה: **אשר יברכך**. מכל אשר יברכך: יום ראשון. שהוא לשם חגיגה יהו מן החולין ולית להו לב"ש טפילה בדבר שבחובה: מכאן ואילך. שאינו אלא שמחה דאילו בחגיגה כתיב וחגותם אותום יום אחד ותו לא אף מן המעשר: אכילה ראשונה. השתח סלקה דעתך בהמה לעלמה ויביאנה על שלחן ראשון: **מכאן** ואילך. אפילו בו ביום: ושאר כל ימות הפסח. שאינן אלא לשמחה אדם יוצא במעשר בהמה אם יש לו וכל שכן שקונה שלמים במעות לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן מעשר שני: ביו"ט מחי טעמה לה. אמרו חכמים הישראל יוצאין ידי חובתן נפיק במעשר בהמה בשאר אכילות בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים חוץ מן הראשונה כי היכי דשרו במעשר שני: משום סקרתה.

אלמא קסבר האחגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא אמר מר בית הלל אומרים מן . המעשר אמאי דבר שבחובה הוא סיוכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אמר עולא יבטופל חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה ואין מופלין מעות למעות ורבי יוחנן אמר ימופלין מעות למעות ואין מופלין בהמה לבהמה תניא כוותיה דחזקיה תניא כוותיה דרבי יוחגן תניא כוותיה דרבי יוחגן ימסת ימלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנין שאם רצה לערב מערב ת"ל באשר יברכך ה' אלהיך תניא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא חובתו מז החולין בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ובית הלל אומרים האכילה ראשונה מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח יאדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה ביום מוב מ"ם לא אמר רב אשי ידלמא אתי לעשורי ביו"ם יואי אפשר לעשר ביום מוב משום סקרתא מאי משמע דהאי מסת לישנא דחולין הוא דכתיב יוישם המלך אחשורוש מם על הארץ: ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות: ת"ר ושמחת בחגך

בחמאת ואשם ובבכור ובחזה ושוק יכול ולייתי ממעשר אע"ג דאינה נאכלת אף בעופות ובמנחות ת"ל ושמחת בחגך ומיהו תימה ההיא דמגילה (דף ח.) שלובעו דתנן בבכורות (דף נח:) היולא בעשירי סוקרו בסיקרא דאמר אין בין נדרים ונדבות כו׳ כזי יאומר הרי זה מעשר. והוא לבע אדום שלובעין בו תריסין: ושמחת. כל השמחות במשמע דלא בעי מיניה אלא שמחה ואמר מר⁰ אין שמחה אלא בבשר והאי בשר הוא: שהקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש ליתני נמי שהנדרים אינם באים אלא מן החולין דהוה ליה חובה ונדבות אף ממעשר ש והיה מתרך הר"ר אלחנן דמיירי בעולה דבלאו הכי אינה באה 'ינס מן החולין שאינה נאכלת כדפרישית: 1657

מופלין בהמה לבהמה. בהמה ראשונה מן החולין ואינך למעשר אבל מעות למעות להלטרף מעות חולין ומעות מעשר לקנות בהמה (מ) דמשמע ליה דהוי דבר שבחובה ממעשר לה וכל אחד ואחד לפי סברתו מיהו יש ליתן טעם במילחה דתרוייהו דחוקיה אמר אין טופלין מעות סברתו ניכר כיון שאפשר לו ליטפל בשתי בהמות הכי עדיף דסבירא ליה לחזקיה התם חולק לחובתו לשתי בהמות הלכך במעות לא איטפל ור׳ יוחנן אומר טופלין למעות כיון דרבייה קרא טפילה דשרי על כרחו הכי הוא דבשתי בהמות לא הוי דסבירא ליה לר׳ יוחנן אין אדם חולק חובחו לשתי בהמות וכן מצינו בירושלמי אמר רבי אילא בשם רבי אמי איתפלגון חוקיה ורבי יוחנן חוקיה אמר אדם חולק חובתו לשתי בהמות וכו':

מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. ונשילהי פרק התודה (מנחות דף פב.) מפקינן ליה מקרא אחרינא וגם נפרק דם החטאת (זנחים דף זה) וי"ל דהכא אינטריך דסלקא דעתך אמינא כיון דכתיב אשר יברכך לטפלה דמעשר אימא כולי נמי לייתי מן המעשר: רת"ל אשר יברכך. מיהו בירושלמי מפקינן ליה דכתיב מסת וכתיב לא תוכל שאתו (דברים יד) מה להלן מן המעשר כו' ר' אליעזר אמר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן מעשר אף כאן מעשר רבי עולא בר ישמעאל נאמר כאן מסח ונאמר להלן ותרב משאת מה להלן אחת עיקר והשאר טפל אף כאן: ה"ג ושאר כד ישות הפסח אדם יוצא ידי חובתו בשעשר בהשה. אבל יש ספרים שכתוב בהן גירסא אחרת ואין לישבה:

משום חקרתא. הקשה הר"ר אלחנן מיפוק ליה דאין מקדישין ביו"ט (ד) וכדקאמר בפרק בתרא דבילה (דף נו:) וי"ל דשאני הכא דקדושה ועומדת כיון דחייב מן התורה לקדשו כדאמרינן בפרק בתרא דבכורות (דף נה.) הלכך לא שייך ביה שום איסור והר"י מירץ דלביעה דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא הלכך גזרו בה אבל מקדיש דלא הוי רק דרבנן לא גזור וכן משמע התם (בינה דף לו:) גבי אין רוכבין על גבי בהמה ומוקי לה משום תחומין לימא קסבר תחומין דאורייתא אלא גזרה שמא יחתוך זמורה משמע לקטון היסור דרבנן לא גזרו ורבי אלחנן היה רולה לחרץ דלהקדים לא קאמר דהא אמרינן בפרק שואל (שבת דף קמח:) מקדים אדם חגיגתו ביו"ט ופסחו בשבת א"ר הכא נמי כיון דנפיק בה ידי שלמי שמחה מלי להקדים אך אין הר"י מודה לו כיון דלא אמי עיקר משום שלמי שמחה דאם לא כן בדין דנדרים ונדבות נמי ליקדשן כיון דנפיק משום שמחה ומכל הני שינויי לא יתכן בבכורות פרק בתרא (דף נח.) אמאי נקט סקרתא ולא נקט מקדישין דהתם לא שייך גזרה אלא (⁶⁾ שינוי ראשון דקדושים ועומדין יתכן התם והכא ולא דמי להגבהת תרומות ומעשרות דאסור משום מתקן דהכא לא מתקן הוא דבלאו הכי שרי למיכל קודם שיעשר בהמותיו: לישם המדך אחשורוש מם. אבל יהיו לך למס ועבדוך (דברים כ) וכן ויהי למס עובד (בראשית מט) לא מייתי דהני לאו מעות משתמעינן

(י) אלא לשון עבדות בעלמא: ושמחת בחגך דרבות מיני שמחות דשמחה. גבי חג הסוכות כתיב ודרשינן ליה מדהדר כתביה

הכא כיון דכתבי׳ גבי עלרת ופסח ילפינן מיניה בהיקש וכן מלא רבי אלחנן בסיפרי דמעלרת הוא דרשינן לה דכתיב וזכרת כי עבד היית בארץ מלרים לימד כל שנוהג בעלרת נוהג בפסח וחג או אינו כל שנוהג בפסח וחג נוהג בעלרת תלמוד לומר אלה אלה נוהגין בעלרת כו':

חגיגה הלכה י:

דתניא בפ' אלו דברים בפסחים (דף ע. ושם) לא ילין מן

אלא ליום ולילה אחד משמע דאית

ליה דאורייתא אבל פליג אאידך תנא

[דאמר שני ימים ולילה] ויש לומר

דסבר כתנא דמתני' פרק אלו דברים

(שם דף סט:) דתנן אימתי מביאין

עמו חגיגה בזמן שבא בחול בטהרה

ובמועט בזמו שבא בשבת במרובה

דלאו חובה דפעמים לא אתיא

כדקאמר רב אשי התם בגמרא:

"אמא דבר שבחובה הוא.אומר

דהוה מלי להקשות עולה היא ואינה

נאכלת ואין נותנין דמי מעשר רק

בדבר הנאכל והכי מלינו בסיפרי

פרשת עשר תעשר בכל אשר תאוה

נפשך יכול בעבדים כו' יכול ליקח

בהמה למשתה בנו וכו' הרי אתה דן

כו׳ אי מה להלן עולה ושלמים אף

כאן תלמוד לומר ואכלת ושמחת

שמחה שיש בה אכילה ילאו עולות

שאינן נאכלות ויש להקשות דאמר

בפ"ק דחולין (דף כא. ושם) בשמעתתא

דכמשפט אילטריך כמשפט בעולת

העוף לומר שאינה באה אלא מן

החולין תיפוק ליה דעולה היא ומיהו הא

לא קושיא הוא דהתם הי נמי פריך (א)

ביום מביום לוותו נפקא ומשני כדי

נסבא והוא הדין דמני למיפרך עולה

היא ולישני הכי אבל הר"ר אלחנן

מפרש דכתיב והקריבו דהוי חלוק

שמע מינה דמוליא מכלל שאר עולות

הר"ר אלחנן הוא הדין

הגהות הב"ח או בטומהה אין מביאין א"כ משמע (א) תום' ד"ה אמאי וכרי בלאי הובה בחנותית לא אתיא הל לאו קושיא הוא דהתם נמי פריך ידו הימנית מדרבה בר חנה נפחל ומשני כדי נסבא והוא הדין דמני למימר מז החוליו עולה היא ולשני הכי אבל הר"ר אלחטן מפרש דסד"א מדכתיב והחרינו להוי: (ב) בא"ר אינה באה אלא מן החולין כיון שאינה נאכלת כדפרי: (ג) ד"ה לחזקיה דהוי דגר שנחונה ממעשר לח ורי יוחנן משמע ליה שיהא חולין מעורב עם כל אכילותיו וכל חחד ואחד לפי סברתו וכו׳ דחוקיה דאמר אין טופלין מעות למעות סברתו ניכר מפות יבועדה ספות יכו דכיון וכו' דסבירא ליה לחזקיה אדם חולק חובתו וכו׳ וכ׳ יוחנן אומר טופלין מעות למעות דכיון דרנייה: (ד) ד"ה משום וכו' דאין מקדישין ביוס טוב כדתגן בפ' בתרא: (ס) בא"ד ולא נקט (ס) בא"ד ולח נקט מקדישין דהתם לח שייך גזיכה חלח שינוייא קמא דקדושה ועומדת יתכן התם: (1) ד"ה וישם וכו׳

משתמעינן מיניה אלא:

רבינו חננאל (המשך) מעות על מעות החגיגה. מנוא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא מן החולין בש"א יום ראשון מן החולין מיכן ואילך מן המעשר ובה"א אכילה ראשונה מן החולין מיכן ואילך מן המעשר. פי׳ אכילה ראשונה בהמה ראשונה שאתה אוכל בחג לא תהא אלא מן החולין ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא י"ח במעשר אום יוצא יון במעשו בהמה. אבל ביו"ט לא דלמא אתי לעשורי ואי אפשר לעשר ביו״ט משום סיקרא שסוקר על הבהמה שנמצא כצובע ביו"ט. ומסת מנא לן דלישנא דחולין הוא ואמרינן מסת מלשון מס כדכתיב וישם המלך אחשורש מס על הארץ: מתני" ישראל יוצאין י"ח בנדרים ונדבות כו׳. ת״ר ושמחת בחגד לשמחה מיכן אמרו ישראל יוצאיז י"ח בנדרים ונדבות בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ובשוק יכול אף במנחות ובעופות תלמו ושמחת בחגר.